

יד יצחק בן-צבי

קול קורא להשתתפות בסדנה בנושא:

חקר המרחב הכפרי בארץ ישראל בעת החדשה

עד למאה ה-20 חיה מרבית האוכלוסייה בארץ ישראל מחוץ לערים, במרחב הכפרי. פלאחים התגוררו במאות עיירות, כפרים, כפרי בת ונקודות התיישבות עונתית, ומסביבם שבטים נוודים ונוודים למחצה. החקלאות הכפרית הייתה עמוד התווך של כלכלת הקיום ומקור מחייתם ופרנסתם של רוב תושבי הארץ. האוכלוסייה במרחב הכפרי הייתה מגוונת מבחינה דתית, אתנית ולשונית, ונכללו בה מוסלמים, נוצרים לעדותיהם, יהודים, שומרונים, דרוזים, צ'רקסים וקבוצות נוספות. עקבותיו של מארג חברתי תוסס זה ניכרים במקורות שבכתב, במסורות שבעל פה, בשרידים הפיזיים שנותרו בשטח ובנוף המקיף אותם. במובנים רבים התעלה המרחב הכפרי במורכבותו ובעושר ההיסטורי-תרבותי שלו על המרכזים העירוניים, המתועדים יותר, ואשר זכו למרב תשומת הלב במחקר.

במשך עשרות בשנים נחקר המרחב הכפרי בדיסציפלינות שונות, תלויות התמחות תמטית (למשל בחבל ארץ מסוים), כלי מחקר ופרדיגמות מחקריות. במוסדות המחקר ובקרב קהילות החוקרים בארץ, בעולם הערבי ומעבר לים התפתחו תפיסות אפיסטמולוגיות שונות להבנת המרחב הכפרי כמושא היסטורי ותיאורו בצל הסכסוך הערבי-ישראלי. כל תפיסה אפיסטמולוגית – הגיאוגרפית-היסטורית, ההיסטורית-מקומית, הארכיאולוגית והמזרחנית – תרמה תרומה אחרת להבנת היבטיה של תופעת ההתיישבות הכפרית מזוויות שונות, אך מעטים החוקרים והחוקרות שגישרו במחקריהם על הפערים בין מכלולי שיח אלה ויצרו סינתזה ביניהם.

הסדנה מיועדת לקהילת החוקרים העוסקים במרחב הכפרי, בדגש על היסטוריונים, מזרחנים, גאוגרפים-היסטוריים, ארכיאולוגים, סוציולוגים ואנתרופולוגים, אדריכלי שימור ומתכננים, אנשי ידיעת הארץ ומחנכים.

הסדנא תקנה למשתתפיה היכרות מעמיקה עם השיח המחקרי העדכני בחקר המרחב הכפרי הארץ-ישראלי, תציג את המקורות הכתובים, הדבורים והדוממים העיקריים להכרתו, תצביע על מתודולוגיות אינטגרטיביות חדשניות לכתבת היסטוריה מקומית השלובה בהיסטוריות רחבות יותר. הסדנה תתמקד בתקופה העות'מאנית ותדון לעומק בזיקות שבין ההתיישבות הערבית להתיישבות היהודית הכפרית המתרחבת החל מראשית ימי העלייה הראשונה בהקשריה הטרנס-לאומיים, האימפריאליים, האזוריים והמקומיים.

הסדנה תכלול ארבעה מפגשים ותערך פעם בחודש, בין מרס ליוני 2024, בשעות 16:00–18:00 ביד יצחק בן-צבי בירושלים. מועדים מדויקים יפורסמו בהמשך.

המעוניינים להשתתף בסדנה מתבקשים למלא את הטופס המקוון עד 4 בפברואר 2024.

<https://docs.google.com/forms/d/1A-rcpSGnrZLeCn86eBy7xWowdXaBhrboYmvB-NtOXB4/edit>

ד"ר רועי מרום

המכון לחקר ארץ ישראל ויישובה ביד יצחק בן-צבי ואוניברסיטת תל אביב

mighemi@gmail.com

